

„DALMATINSKI HRVAT“ izlazi svake subote. Godišnja predplata Din 40 — Polugodišnje Din 41 — Tromjesečno Din 22 — Za Ameriku godišnje dva dolara.

OGLASI PRAMA CJENIKU.

Račun kod Pošte Ček. Ureda, Zagreb, br. 38.004

Privremeni telefon preko dana br. 38 — preko noći br. 23 (Interurban)

DALMATINSKI HRVAT

NOVINE ZA PROSVJETU, GOSPODARSTVO I POLITIKU DALMATINSKE HRVATSKE.

God. II.

ŠIBENIK, 27. LISTOPADA 1923.

Br. 42.

Ljudi vlastitog ambijenta.

Nepobitna je istina, da svako doba nosi sa sobom i nove ideje te nove elemente socijalne i političke. Napredak pojedinaca i cjelokupnog naroda znači savremeno slivačanje onoga, što je postojalo i onog života, što je nastao; stagnacija socijalna i politička, za pravo regres na svim poljima kulturnog i privrednog života, znači nepoznavanje ili dajbudi neimaština najelementarnijih principa moderne demokracije i njenih tekovina.

Dobro je koji put i pobraniti i staru našu političku njiivu, da se vidi razlika tadanjeg ploda od sadašnjice kao najnoviji dokaz naše političke dekadence.

U toku nedavne naše političke historije, kad je naša svjesna inteligencija podavala svojim idejama, pogotovo ideji slobode jednu relativnu vrijednost, socijalni je život iznosio na površinu dvostruku specijalizaciju volje, naime volju pojedinca i volju društva. U tome razvoju, ako poimence označimo murkante faze naše političke borbe, volja je pojedinca bila rezultanta njegove filzipsihološke aktivnosti, dok je socijalna volja bila rezultanta jakih energija, koje su se kresale u namećanju raznih interesa. U jednu riječ, pojedinac, koji je politički rezonovao i kao takav politički djelovao, stvarao je zasebni organizam, bolje reći, svoju personalnost, dok je društvo, kao kolektivnost, sudjelujući uzajamno ba političkom mezevu, sačinjavalo organsku indivi-

dualnost, koja se je odlikovala zajedničkim težnjama.

To je značio politički rad političara i naroda. Ako k tome nadodamo, da je pojedinac, koji je svagda ostao vjeran narodnoj volji, stvarao čvrstu svoju okolinu, a da je društvo odgajalo istodobno i pojedinca i sve one, koji su mu pripadali, onda lako možemo shvatiti, kako je u političkim pregnućima pojedinaca i društva gradili i selji, između političara i naroda, — u zajedničkim podvizima za narodne svetinje, vladao sklad i jednodušnost u najboljem savezu sa prirodnim, moralnim i pozitivnim zakonima.

Nema dvojbe, da i danas imade svjesne inteligencije, koja poštuje snagu duha i koja isključivo teži za onim političkim stanovištem, što joj ga diktira njezina savjest. Nema dvojbe, da je i danas veći dio naše inteligencije, — odnjihan na žaru hrvatskoga srca, bez straha i predrasuda, bez sentimentalnosti i puza-rosti, ostao vjeran društvu, iz koga je nikao.

Nema dvojbe, danas postoji čvrsta dućevna veza između onih pojedinaca, koji vole svoj narod i naroda, koji voli i poštuje svoje vodje. U tome pravcu moramo svagda da ističemo našu braću iz Banovine, koji su zndnjih godina kao nikada prije, upravo sintetizovali pojmove reda, snage duha i samozataje, dajući nam svijetli primjer jake i nepokolebive političke organizacije.

Za današnje naše prilike. Želimo reći za mnoge naše ljude, ne mo-

žemo da primjenimo onu skladnost misli i težnju, koja je vladala u predratno doba između pojedinaca i društva. Onaj koji dobro prati naše lokalne prilike i naš zaugušljivi ambijent, te ono naskroz nepoznavanje i socijalnog i političkog vremena, opaža na prvi mah, kako se jednoč svjesni naš intelligenat, čakuri gotovo dnevno iz jednog političkog uvjerenja u drugo, kako gotovo dnevno zastupa dvojako političko mišljenje i boće, što je najglavnije, da istakne noruu jedinstva kao jedini i isključivi svoj politički „credo“, a da zato nema ni dovoljno slivanje ni dobre volje.

Zadjemo li u naša društva, na naše sastanke, čuti ćemo o svemu i svačemu, samo ne o narodnoj volji i o političkom pravcu, koji je hrvatski narod zauzeo. I intelligenat kao i ovaj, koji jedva i misliti znađe, hoće danas da bude političar i da daje političke savjete. Sve danas ori u političkim debatama, često puta neiskrenim, bljutavim i lažnim.

Kao što u pitanjima općenite kulturne nailazimo na skroz površna razlaganja, upravo na mršavo poznavanje života, tako i u političkim pitanjima mnogi skorojevići svojim plitkim i ipokritskim rezonovanjem istakaoše volju ambijenta u kojemu žive.

Ova volja ovnkovog društva naškodila je vazda interesima hrvatskoga naroda. Ovaj ambijent, koji zaudara fosilnim idejama, staročkim zadahom i nadutošću; ovaj ambijent, koji predstavlja egzizam i puritanstvo, ignoranciju samoživstvo

bio je oduvijek teška rana na narodnom našem tijelu.

Narod je naš pred inteligencijom, koja se zamo kreće u vlastitom zamamnom ambijentu dobrano podmakao i nema dvojbe, da će cjelokupnom našem hrvatskom narodu biti osjegurana podpuna sloboda i ravnopravnost, kad se dio hrvatske inteligencije bude otrebao političkog doktrinarizma i zlih navika svog ambijenta.

Nikada !

»Hrvatska« donaska pod gornjim naslovom članak, kojeg u cjelosti prenašamo.

Članak glasi:

Nikada ne će Hrvat prestati osjećati hrvatski;

Nikada ne će Hrvat prestati mišliti hrvatski;

Nikada ne će Hrvat prestati živjeti hrvatski.

To će reći, nikada ne će Hrvat prestati biti Hrvat.

Nikada ne će Hrvat napustiti svoju čast i svoje dostojanstvo;

Nikada ne će Hrvat biti tuđji sluga, niti tuđji rob, pa niti bolje-mu od sebe, a kamo li bi to htio ili mogao biti beogradskoj čaršiji, koja mu nije niti u kulturi niti u civilizaciji dorasla, niti ga je moguća ikada u njima dostići. —

Nikada ne će Hrvat pogaziti svoje poštenje, niti će ikadš dozvoliti, da mu beogradski vlastodršci i beogradska čaršija po nepoštenju bude gazda

Radićevi uspjesi u Londonu.

Iz pisma g. Radića vidi se veliki uspjeh njegove akcije u Londonu. Ukratko donasmo sadržine njegovog 18, 20, 21, 22 i 23 pismo:

U dvadesetom pismu saopćuje g. Radić, da je u „Balkanskom komitetu“ u Westminster Hallu, medju čije odbornike spadaju neki najugledniji ljudi iz engleskoga društva, kao nadbiskup od Yorka, Lord Aberdeen, Sir Arthur Evans i drugi, održao u engleskom jeziku predavanje pod naslovom: „Hrvatsko pitanje i hrvatski problem“, u kojemu je obrazložio današnje stanje u Hrvatskoj i Srbiji. Gosp. Radić je naglasio, da Hrvati ni od jednoga naroda ne molé pomoći ni finacijalne ni vojničke. Svršetak predavanja, koje je bilo vrlo pozornost zaslušana, bio je popraćen pljeskom i nakon debate, u kojoj je na g. Radića bilo

stavljeno više pitanja, počasni tajnik Sir Edward Boyle predložio je zapisničku zahvalu g. Radiću i rezoluciju, kojom se najoštrije osudjuje beogradski centralizam, a hrvatskom narodu izriče najiskreniju simpatiju u njegovoj zakonskoj i miroljubivoj borbi. U osamnaestom pismu saopćuje gosp. Radić, da je Pašić tražio od londonskog redarstva i ministarstva unutrašnjih posala Velike Britanije, da se g. Radić izruči kao krivac Englesko vanjsko ministarstvo zatražilo je tim povodom cijeli „Radićev spis“ i raspravljalo o toj stvari ne kao o Stjepanu Radiću, već kao o predstavniku ne samo hrvatskog naroda, već cijele Hrvatske, Slovenije, Bosne, Crne Gore i Makedonije.

U dvadeset i prvo pismo je datirao 12. listopada. U njem se prikazuje osnutak — „Balkanskog Komiteta“. Osnovan je Balkanski Komitet

u doba, kad su macedonski Bugari ustali protiv sultana Abdul Hamida.

Dalje pripočuje g. Radić odgovor, što ga je na predavanju od 10. o. m. dao na upit, što misli srbski narod o Pašićevoj politici. Radićev sud glasi:

Malo je koji narod bio ikada tako zarobljen i tako gažen, kako je danas srbski seljak, i valjda ni jedan nije bio od pravih svojih sinova tako prezren, kako je on, Ta strahovita, da srbski vlastodršci i svoj srbski narod i nečovječno zlostavljaju i bezsidno pljačkaju i neograničeno preziru, — ovo je najveća i najglavnija zapreka našem sporazumu s njima.

Na papiru je srpski narod suveren, a u praksi čeka, da mu Pašić „kupi duhana“, i k tome se još svi u Srbiji Pašića boje. Nglasujuemo svi i ne izuziman nikoga.

Dalje opisuje g. Radić po pari-

škom „Journalu“ vodju macedonskih ustaša Todoru Aleksandrova i razgovor njegov sa suradnikom toga lista. „Mi u samoj Macedoniji imamo dosta ljudi i oružja i streljiva. Ali mi sada još čekamo, dok dodje naše vrijeme i dok se možda sporazumijet s Hrvatima“. Tako glasi svršetak razgovora.

U 22. pismu od 14. listopada pripočio g. Radić odgovor, što ga je dao na upit, kako se hrvatska inteligencija drži prema seljačkomu pokretu i prema beogradskom centralizmu. Kod nas je veli g. Radić, jedino seljaštvo glavni nosilac i pravi predstavnik narodnoga duha. Naša je inteligencija već prije rata prestala iole razumno prosudivati srpsku i talijansku politiku. Hrvatska inteligencija bila je prije pet godina u znatnoj većini proti svom narodnom mišljenju i uvjerenju. Danas je gotovo bez iznimke sva inteligencija

ili da mu njegovo poštenje pogaze ili ponište.

Nikada ne će Hrvat dopustiti, da mu se otrne njegovo prirodno domovinsko i narodno državno pravo, za obranu kojih je kroz duga stoljeća doprinosio neizmjerne žrtve.

Nikada ne će Hrvat prestati, da ta svoja neutudjiva prava, pa i uz najteže žrtve brani i obrani proti svakoj nepravdi i proti svakoj sili, pa bila ona ma i kako nasrlnjiva i ma kako brojna i velika jer je njegovo pravo veće i od najveće sile, a njegova snaga ogromna i neiscrpiva, ustrajna i razumna i moguća u toliko mjeri, da se o nju mora razbiti svaka sila, koja bi s njima došla u sukob.

Nikada ne će Hrvat odreći svoje prastare tradicije prama kojoj su njegovi predci uvijek bili žilavi i nepopustljivi u obranu svojih domovinskih i državnih prava.

Nikad se Hrvat ne će odreći zahtjeva, da sam bude gospodar u svojoj kući, da sam hrvatski narod raspolaze sa svojom gospodarskom i financijskom snagom, svojim životom i svojom krvlju, koju je voljan, spreman i odlučan lijevati samo za obranu svoje egzistencije svoje domovine i svojih neutudjivih Prava po pravu narodnih samoodređenja.

Nikada ne će Hrvat pristati k tomu, da mu zapovijeda Beograd i beogradska čaršija, taj skup kukavičkih nasilnika i pljačkaša, kojima je jedini zakon i jedina svetinja: zlatno tele — pare, kojemu se jednome klanjaju, koga jedinoga vjeruju i poštuju.

Nikada ne će Hrvat pristati k tomu, da mu kroje pravdu oni, koji su u bespravju rođeni, odgojeni i kojima je zakon u topuzu i ako su osobno najbiedniji kukavci i zečevi i u prvom redu čuvaju svoju kožu, koju svakom zgodom najbrižljivije zaštićuju i zaklanjaju — dok najlakomnije bacaju tuđu kožu na pazar.

Nikada ne će Hrvat pristati k tomu, da mu njegovom imovinom upravljaju lakomni rasipnici koji bi u prvom redu morali biti pod tuđim skrbstvom ili prosti, gladni i požudni sebičnjaci, koji bestidno po bezako-

njenju i nasilju pune samo svoje džepove.

Nikada ne će Hrvat pristati k tome, da nad njim gospodare kojekakovići, koji ga iz dna svoje bezdane utrobe mrze i koji bi uživali najveće slasti, kada bi mogli hrvatskomu narodu jednim mahom odrubiti glavu.

Nikada ne će Hrvat pristati k tomu, da mu kroje sudbinu njegovi najljući tlačitelji i mučitelji, koji su uživanjem nad njim vršili svako bezakonje i koji najsrmatnije, najnedostojnije progone i vrijeđaju i temeljna prava čovjeka i naroda.

Nikada ne će ogorčeni Hrvati zaboraviti, da su beogradske vlastodržci po svojim plaćenicima bestidno gazili i vrijeđali najveće hrvatske narodne svetinje i pravice.

Nikada ne će Hrvat zaboraviti da su oni nastojali razoriti i sve hrvatske narodne kulturne institucije, te vidne nosioce civilizovanih hrvatskih duša, i da su ih htjeli podvrći svojoj moći divljaštva, tame i neznanja dalekih prošlih vijekova, punih muka i nevolja za narode.

Nikada ne će hrvatski narod zaboraviti onih duševnih patnja i nevolja, koje mora prolaziti u samoobrani svojega prava samoodređenja — nu niti onih patnja i muka, koja mora da prolazi, što mu se naturavaju najnormalniji, najnesposobniji, najpokvareniji, da mu oni upravljaju i vladaju i vode njegove poslove, dok

se njegova najbolja djeca i sposobna i pošena i odlična za te poslove osposobljena — odbacuju, progone, ili barem svuda zapostavljaju.

Nikada ne će Hrvat prestati osjećati hrvatski.

Nikada ne će Hrvat prestati mliliti hrvatski.

Nikada ne će Hrvat prestati živjeti hrvatski;

Nu nikada ne će Hrvat prestati i braniti se hrvatski.

Dapače, braniće se sebe, svoju čast, svoje dostojanstvo, svoju imovinu, svoj narodni, politički i državni individualitet; suverenitet i integritet, svom svojom snagom, svim svojim silama.

U tu će obranu uložiti sve svoje i svu svoju snagu i svu svoju imovinu i svu svoju sposobnost i svu svoju marljivost i radnost; a u potrebi i cijelu svoju fizičku i duševnu snagu.

U toj svojoj samoobrani ne će nikada i niti pred nikim uzimati, nego će u njoj do kraja i bezuvjetno ustrajati.

Nikada ne će proti volji hrvatskoga naroda nitko moći brisati pravo hrvatskoga narodnoga samoodređenja, a hrvatski narod se ne će toga svojega najvišega i najsvetijega prava odreći.

NIKADA!

Zbacite krinke.

Već danas počimlju svi Hrvati uvidjati, da kod nas nema ravnopravnosti, da je najveći zakon u ovoj zemlji — partijski zakon. Mi danas imaćemo građane prvog i drugog reda, mi danas na svakom koraku vidimo, da se protežiraju najnesposobniji i najgori ljudi na račun sposobnih i dobrih. Sa radikalne strane se još i danas tvrdi, da oni žele ravnopravnost i da ta faktično postoji, a da Hrvati »teraju« opoziciju iz inada i jer su zadojeni protudržavnim duhom i jer je njihov mentalitet ropски i austrijski. Pogledajmo u čemu oni nalaze

dokaze za to? Oni dokazuju, da kod Hrvata vlada austrijski mentalitet za to: jer su oni skloni federalizmu, a federalizam u njihovim očima je cijepanje države. Logičan je onda zaključak, da su za njih Hrvati i — protudržavni. Potpuno je nepoznavanje stvari, kad se tvrdi, da je u Austriji vladao autonomizam i federalizam. Baš austro-ugarsko carstvo je bilo skroz centralistički uređeno, a i dualizam je bio centralizam u korist dva povlašćena naroda. Dakle kako vidimo Hrvati nisu autonomiste, i federaliste iz inada i austrijskog mentaliteta, već

sa svojim narodom. Beograd ne može kod nas u Hrvatskoj ni silom, ni novcem, ni lažju, ni prevarom. Tako će i ostati. Beogradske tirani ne će i ne mogu predobiti u Hrvatskoj baš nikoga za sebe, i oni nemaju uza se — kako naš seljak veli — ni jedne mačke, ni jednoga psa, a kamo li bi imali ikoga — slobodnoga Hrvata ili čak koje hrvatsko selo.

Na koncu lista govori o Masarykovu — dolasku u London.

U 23. pismu od 19. listopada pripoćuje g. Radić pismo sir Edwarda Bryla, u kojem Bryl javlja, da je pregled, što ga je g. Radić napisao, poslao svim članovima Balkanskoga Komiteta, da ga pročitaju.

U tom je pismu zanimljiv odgovor; što ga je dao dopisniku »Glasnika kršćanske znanosti«, što izlazi u Londonu povodom vijesti, da će

princ Pavao postati hrvatskim banom. »Ja sam mu razložio«, veli g. Radić, kako je narod najprije banove birao, te su to bili izabrani narodni vojevode ili predsjednici republike. Zatim sam mu naveo, kako su nekogi banovi post li i kraljevi, ali su barem nastojali da im banstvo bude nasljedno. Protumačio sam mu onda, kako je Hrvatska u svojoj personalnoj uniji s Ugarskom imala za banove najstarije kraljeve sinove, koji su u Hrvatskoj vladali kao druga kraljevska loza posve samostalno. Spomenuo sam, kako se pod Habsburgima hrvatski sabor borio, i to s uspjehom za svoje staro pravo, da on bana predlaže. Naglasio sam, da je 1848. Jelčiću Hrvatski sabor izabrao proti volji Beča najprije banom i onda diktatorom, i da je Jelčić tom svojom vlašću dne 25. travnja najprije najprije ukinuo kmetstvo,

a onda 11. rujna prešao Dravu i navijestio rat Košutu zato, što se Košut nije htio sporazumiti s njim kao s predstavnikom Hrvatske, nego mu je kazao, da Hrvatska na zemljovidu nema, da je Hrvatska samo jedan dio Madjarske. Protumačio sam, kako je nagodbom od 1868. bilo uređeno, da bana bečkomu caru predlaže magjarski prvi ministar, i kako ni to nije bilo dosta magjarskim grofovima, nego su zadnjih desetak godina prije rata predlagali mjesto bana same komisare, a Franjo Josip, koji se tobože uvijek držao svoje prisjega na ustav, uvijek je potvrđivao i te komisare. Ali baš tim je već Franjo Josip izgubio mnogo od poštovanja među Hrvatima, dok ga za vrijeme rata nije izgubio posve.

Upozorio sam osobito na to, da ban nije nikakva dvorska čast i ni-

oni stupaju u obranu svojih najsvetijih prava — prava da u svojoj kući budu gospodari. Ako hoćemo baš da govorimo o austrijskom mentalitetu, a onda možemo sasma mirno ustvrditi, da je baš vidovdanska politika veoma bliža austrijskom mentalitetu, a vidimo da su i razne »obznane« također slične patentima Aleksandra Bacha.

Nekidašnja »Samoprava« — glavno glasilo radikalne stranke — veli, da oni hoće ravnopravnost, ali ne ravnopravnost plemena. Već ravnopravnost sviju građana. I uvodničar »Samoprava« je imao toliko smjelosti, da to ustvrdi, a da ga ne oblije rumen stida. Ta i slijepac danas vidi, da tu ne postoji ravnopravnosti, već da postoji samo hegemonija jednog naroda. Ravnopravnost sa ovakvim sistemom kakov je danas je utopija i muzika daleke budućnosti. Na svakom koraku imamo dokaza zato, na svakom koraku vidimo da se tjera svatko tko nije srbin-radikal, da je svatko »protudržavan« tko ne puze pred njihovim nogama. Da osvetlimo tu ravnopravnost par primjera. U Beogradu neke novine napadaju slobodno današnji režim na nama još nepoznati način — u Šibeniku se plijene i najnedužnije stvari. U Zagrebu raspuštaju društvo »Hrvatska žena« — a nikome nije palo na pamet da raspusti u istom Zagrebu »Kolo srpskih sestara«. U Šibeniku ne dozvoljavaju organizaciju hrvatske nacionalne omladine — a u istom tom Šibeniku dozvoljavaju organizaciju srpske nacionalne omladine. Iz vojske otpuštaju dva jedina generala Hrvata i Slovenca u ime redukcije — a spremaju ukaz za imenovanje 75 novih generala — Srba. — Predaleko bi nas dovelo kad bi išli da i dalje nabrajamo barem nekoje iz tisuća i tisuća ovakvih primjera. I to se sve radi u ime »ravnopravnosti« sviju građana. Dosta beogradska gospodo i njihovi plaćenci, zbacite krinke i pokažite se u pravom svijetlu, Hrvatski narod je već prozreo vaše nakane, vaše čaršijske interese, pa vam od njega preostaje još samo — prezir. P.

kakav dvorski dostojanstvenik i da se bana ne da zamisliti bez sabora, dotično bez svoje odgovornosti pred hrvatskim saborom. Nema li tu većino, mora odstupiti, dotično ne smije biti ni imenovan, ako nema te većine.

Spomenuo sam, da je princ Pavao, koliko čujem, vrlo naobražen i uglađen čovjek, da vrlo dobro govori engleski i ruski, jer je učio u Oksfordu (a mati mu je Ruskinja), ali da njegovo imenovanje banom bez priznanja hrvatskoga sabora neš ma nikakvoga političkoga značenja, a u slučaju, da Beograd prizna hrvatski sabor, i onda da Beograd imenuje princa Pavla banom, da to ne bi ni malo zadovoljilo današnjega hrvatskoga narodnoga zastupstva.

Radikali i protuhrvatska štampa neka samo i dalje trube o Radićevom neuspjehu!!!

Što je tvorac vidovdanskog ustava?

Civarićev „Dnevnik“ iznaša aferu Rankovića — sa ministrom pravde tvorcom vidovdanskog ustava Markovića ovim riječima:

„Do jučerašnji ministar pravde, vodja stranke koja je danas na vladi, tvorac našeg današnjeg ustava nazvan je ovih dana u javnosti lopovom.“

Nije li ga tako nazvao kakav novinar?

Nije li ga tako nazvao njegov politički protivnik?

Ne, brate, nego jedan narodni poslanik koji je još i podpredsjednik Skupštine!

Ne, nije protivnik nego jedan partijski prijatelj bivšeg ministra pravde!

Ovaj je, međutim, prije toga izjavio da potpredsjednik jedna „obična seljačka kaladžara“ i jedna „niska policijska špijunčina“!

Šta bi vlada štampa činila da smo mi, protivnici današnjeg režima, nazvali ministra pravde lopovom i podpredsjednika kaladžarom i špijunčinom?

Oh, što bi ona tada zapjenušila zbog „zlouporebe javne riječi“ i što bi zavaljala za novim zakonom o štampi kojim bi bila dovoljno zaštićena čast ministra i narodnih poslanika!

G. Marković nazvao je g. Rankovića policijskim špijunom, ali nije dokazivao svoje tvrdnje; on smatra da je to jedna notarna stvar, te je i nemora dokazivati.

G. Ranković, međutim, dokazuje svoje tvrdnje da je ministar pravde lopov; on, doduše, ne iznosi nikakve direktne dokaze, ali iznosi jedan indirektan: da se g. Marković kao političar obogatio.

Po tome, međutim, podpredsjednik Skupštine morao bi nazvati lopovima još neke svoje partijske prijatelje pa među njima i samoga šefa svoje stranke, šefa današnje vlade!

Notorna je činjenica da je g. Pašić ušao u politiku kao golac i notorna je činjenica da je on danas najbogatiji čovjek u Srbiji.

Ne sumnjivo g. Pašiću je njegovo bogatstvo donijela politika, ali da li g. Mihajlo Ranković smije njemu priličiti epitet koji je prišao g. Lazi Markoviću?

Osim toga još jedna stvar: G. Laza Marković. da bi mogao činiti ono što je činio, po tvrdjenju g. Rankovića, taj g. Laza Marković morao bi najprije da se malo školuje, a gdje je on školovan, u kojoj političkoj sredini i kod koga političkog učitelja?

Neka to kaže podpredsjednik Skupštine!

Svakako sukob Marković-Ranković to je jedan veliki skandal za vladu i vladajuću stranku.

Kakva je to stranka koja se svoga duhovnog vodju ima čovjeka koga njen podpredsjednik naziva lopovom?

Kao što sam rekao, naš dananji ustav to je djelo g. Laze Markovića; kako se Radikalna stranka može ponositi tim ustavom kad je njegova

autora, kroz usta svog podpredsjednika Skupštine, proglasila lopovom?

Ali kad radikalna stranka već dopušta svome podpredsjedniku da njena ustavotvorca stavi u red kriminalnih tipova, zašto ona onda g. Markovića trpi u svome klubu i zašto i ga nepostavi pod sud?

S druge strane, kad je ona dopustila da bivši ministar pravde u njenu organu nazove njena podpredsjednika kaladžarom i špijunčinom, kako ona poslije toga podpredsjednika zadržati na njegovu sadašnjem položaju?“

Reći tu ti da mi ne rečeš.

Često biva, da neki ljudi najradje govore o onome, što sumi nemaju. Nemoralista najradje govori o moralu, siromah o bogatstvu, bolesnik o zdravlju itd.

Slušajući naše vikače, možemo ih s ovim izjednačiti. Oni najradje govore o ravnopravnosti; jednako li državotvornosti demokratizmu itd.

Kad ih bolje pogledamo, vidijet ćemo, da su to ljudi, koji su za vrijeme svjetskoj rata na račun saveznika udobno živili u Rimu, Parizu, Londonu i Ženevi, dok je srpski narod gladan i go ginuo povlačeći se kroz albanske brdine.

Vidjet ćemo, da je to onaj, koji u času potpisivanja raznih paktova i protokola sa Hrvatima (Kriški pakt i Markov protokol) misli na prevaru i da se tih ugovora ne drže. Vidjet ćemo, da je to onaj, koji — kako, poštena srpska javnost govori — za dobru proviziju sebi, ruzno zlato šalje iz bogate Eshaezije na sigurno mjesto u Englesku. Vidjet ćemo da su to oni, koji su na račun državotvornosti postali preko noći gospodari silnih imetaka u vrijednosti od nekoliko stotinjaka miliona kruna, da su državotvorni zato, što od države imaju masne zarade.

Vidjet ćemo, da je među državotvornicima i onaj, koji je za vrijeme svjetskog rata, — dok su drugi za svoj narod ginuli — udobno sjedio u fotelu o desnu stranu oca grofa Tisze, i koji se prijetio Hrvatima, da će biti manji od mahova zrna. Vidjet ćemo, da je to onaj, kojeg je g. Protić doveo u vezu sa umorstvom pok. Draškovića, a srpska javnost sa pokušanim atentatom na „Belu Bradu“, da je to onaj državotvorac, koji je Hrvatski narod mučio batinama i tamnicom.

Vidjet ćemo, da su državotvorci oni koji nekažnjeno tuku, ubijaju Hrvate i uništavaju njihovu imovinu u po bijela dana, a nemože ih se pronaći — jer su državotvorni. — Vidjet ćemo, da su državotvorci i one razbojničke bande, koje su oboružane i plaćene zato, da ubijaju i pljačkaju mirne hrvatske građane, koji se bore za svoja prava i nezavisnost.

Nadalje ćemo vidjet, da državotvorci sačinjavaju legiju nesposobnih i nekvalifikovanih koji očekuju milost, imenovanje, odlikovanja i promaknuće za svoju prolunardnu

rabotu, to su one prirepine koji sa Judine, pure prodaje baštinu svojih otaca, manifestirajući riječju i djelima „Nema Hrvatske nema Hrvata“.

Kad vidimo i čujemo kakove se sve klika izdaje i legitimira državotvornica — a Hrvate naziva anti-državnim i separatistima — onda nas veseli, što nas ta pokvarena čeljad oplužuje i što nijesmo u društvu tih državotvornih. Isti zaboravljaju, da narod dobro zna onu s kojom se služe „Reći ću ti da mi ne rečeš.“

Pr 21/23/2

U ime Njegova Veličanstva Kralja!

Kr. Okružni sud, kao sudbeni dvor I molbe u tiskovnim poslovima riješavajući o zabrani periodičnog tiskopisa „Dalmatinski Hrvat“ br. 40 štampanog dneva 20 t. mj. u tiskari „Pučke Tiskare“ pod odgovornim uredništvom M. Berovića, koju je zabranu odredilo kr. Državno Odvjetništvo u Šibeniku odlukom 21 oktobra 1923 Ss. 13, 23, u najevnoj sjednici, salušavši kr. Drž. odvjetništvo.

presudio je:

A) I. Osnažuje se zapljena glede sadržaja periodičnog tiskopisa „Dalmatinski Hrvat“ br. 40 štampanog dneva 20. m. j. u tiskari „Pučke Tiskare“ pod odgovornim uredništvom M. Berović, u ulomku članka „Radikali kane raspustiti skupštinu“ na II. str. I. stupac od riječi: „Dobro je znati...“ do riječi „novac potrošila“ od riječi „neg do sada“ do riječi „hrvatski oficiri“ od riječi „sve sami zakoni“ do riječi „narodne muke“ sadržava uvrede protiv narodne skupštine.

II. Određuje se zabrana daljnog rasturivanja odnosno prodavanje rečenog broja.

III. Naredjuje se uništenje pohvatnih primjereka i onih koji će se pohvatati, razmetnuće odnosno tipografskog stroja i objelodanjenje dotične presude.

B) Diže se zapljena u pogledu ulomka članka „Sortiranje“ na II. str. IV. stupac od riječi „Predsjednik skupštine do riječi „najprijevaljih afera“ od riječi „Ministar vojni“ do riječi „stolicu popeše“.

Ruzlozi

U smislu članka 13 Ustava zabranjeno je rasturivanje i prodavanje novina ili štampanih spisa, koji sadrže uvrede Narodne Skupštine. Sadržajem zaplijenjenih ulomaka članka „Radikali kane raspustiti skupštinu“ kritizira se rad Narodne Skupštine na način takav da se vidi namjera vrijeđajuća, jer pretresanje o radu Skupštine nije ni objektivno ni bez žalca. Trebalo je stoga u dovoljiti predlogu Državnog Odvjetništva i osnužiti zapljenu.

Što se tiče članka „Sortiranje“ Sudbeni Dvor nije mogao da označi zapljenu, jer su u tome članku ne napada ni vrijeđaju ni jedno od lica ili uredbas navedenih u članku 13 Ustava kao što se niti ne nalazi ikakva skrajnost čl. 138 Ustava, već se napadaju uvredljivim načinom pojedine ličnosti.

Kr. Okružni sud u Šibeniku

dne 22 oktobra 1923

VALLÉS.

Domaće vijesti.

Srednja linija Pokretači srednje linije su skoro svi, uz časte iznimke, samo bivši.

Tako vidimo na vodstvu srednje linije bivšeg bana Tomljenovića, bivšeg člana javnog odbora Marjanovića bivšeg srpskog poslanika u Waksintonu Mihajlevića, bivšeg demok. ministra Jovanovića, Petrićevića bivši podpredsjednik N. V. Dr. Pavelić, bivši furtimaš i orjunas Don Vinko Hrajević bivši demokratski veliki župan Dr. Lišičev i Kučić itd. itd.

Zapravo ideja srednje linije je izvrstna, kad uočimo, da prometne linije imaju za svrhu prevaženja ljudi sa jednog kontinenta na drugih ili iz jednog mjesta u drugo, po tom bi i svrha srednje linije imala biti da preveze sve bivše iz čorsokoka na vladu.

Očučivši ljude oko srednje linije vidjet ćemo, da isti nijesu mnogo rasvijali glave

oko pronalaska iste. Kako se vidi to je smjela svih mogućih raznih mišljenja i političkih programa, te prema tome srednja linija nije ništa određeno i pozitivno.

Kao ideja srednja linija je pravi rebus. Ona nije u sebi zla, ali nije ni dobra, nije luda, ali nije ni pametna, nije stvarna, ali nije ni idealna, ona nije u opoziciji, jer su oko nje sve bivši ali nije ni na vladi.

Poznavajući materijalistički svijet i ambiciju srednje linija nije nam teško pogoditi svrhu njezinog osnutka. Budući su skoro sve linije pa i one najsolidnije u deficitu, to vjerujemo, da će i srednja linija kroz najkraće vrijeme najaviti svoj stečaj.

Jednakost i ravnopravnost. Još nijesmo ni zaboravili, da su jedina dva prečanska generala pensionisana i to Slovenac general Meister i Hrvat general Plivelić, kad u subotu je izašao ukaz, kojime je proizvedeno 75 novih generala i to: 6 armijskih, 22 divizijskih, 47 brigadnih, Po imenu sve sami Srbi. Jedini ne Srbin i to u inžinirsko tehničkom odjeljenju je unaprijeđen Giulio N. Malešević i te u čin inž. brigadnog generala.

Štrajk liječnika. Kako je poznato liječnici bolesničkih blagajna u Dalmaciji stupili su u štrajk. Oni su tražili povisicu plate i to opravdanu tim, što sada treba da liječe i ukučane osiguranih radnika. Ovomu zahtjevu uprta se je splitska centrala, a njezino stanište dopudlo ministarstvo zdravlja. Liječnici stupili u štrajk. Splitska centrala brzo najmisti druge liječnike i bi im odredjen honorar za svaku visitu od 20-40 Din. Na ovaj se je način bolesnička blagajna potrošila do sada ogromne svote novca jer se račun da ona 3-4 liječnika u Splitu zaslužuju dnevno tri, a u Šibeniku jednu hiljadu dinara dnevno. zar koji je žuljevim rukama i krvnim znojama teško zarjaden. Ovo nije razspanje radničkog novca. Nego što?

Storija od vladinog magazina. Rekao mu je otac: „Sinko prodavaj bicerine i meti butigin, kao i dosad“, ali nevoljni sin ne sluša starijeg. Znao je stari da je loše kad se knjige u klin objese, pa je dobro savjetovalo nekako dijete, videći, da nije za svakog knjige, ko ni za svaku pticu pjesnu. Ali starmali nehanje za to, već se zalice sad u Pokrajinsku Vladu, sad na splitsko Poglavarstvo i na kraju skače na glavnu policiju.

Vidi on da i na bukvi radjuju jabuke, u Srbiji brijački pomoćnici i šusteri postuju „sreski“, pa zušto ne bi i on. Moj brate ne gleda se uvijek Što ima u glavi nego su dobra katkada kumstva i veze, a te su bile ako ništa drugo, a to kao kibic „gomovnikov“, I upali, jer ga ovaj doveo ko psića da mu ovaj piše, „gomovnik“, srozao i sobom povukao i starmalog, koji je već učinio treću skalinu, ali nizmrdno.

Ne veselim se njegovom naglom padanju, ali, mu Preporučamo, da se opet ne vrati u butigu k bicerinima.

Historija njegova života ovih dana bilježi njegove uspjehe otkrivajući ubojce na Marjunu. Baš kriminalistički talent! Što će njemu libri!

Vele da će isto ostati jaa tom mjestu jer bi bila šteta da izgubi kruh, kad ima i gorih od njega.

Bilo bi nam žao kad bi svijet i sve Šibenčane po njemu sudio.

Gradske vijesti.

Česki privrednici u Šibeniku. Prošle sedmice posjetili su naš grad i okolice česki privrednici Trgovačko Udrženje i obcina na večer priredili su im svečani banket Na banketu je bilo izrečeno više nazdravica sa obe strane. U pokrajnoj sobi sjedio je za stolom jedan „gospodin“ i ponajvno bilježio tok banketa. Vidilo se je „novinar“. Pred njime je stala uvijek puna čaša. On je pijuckao kap po kap i revno bilježio nazdravice i svi su držali, da će u „Novom Dobu“ izući jedno izvješće o boravku českih privrednika, koje će približno prikazati njihove utiske o našem gradu i našoj privredi. Svi se prevarise. On je u dopisu izpustio najinteresantniju točku, a to je bio pozdrav Dra. Vice. Ljudice česki privrednicima u českom jeziku.

Dr. Ilijadica bio je zamoljen sa strane Trgovačkog Udruženja, da on u češkom jeziku Česima predoči. Trgovačku važnost i znamenitost Šibenika, njegove luke i okolice. I dr. Vice je u pozdravu razdragano srca i duše čeških privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

Govor dra Ilijadice dopisnik „Novog Doba“ nije mogao javiti svom listu, jer kada se kasnije pričalo, on je mario, prije nego je dr. Vice je u pozdravu razdragano srca i duše čeških privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

Govor dra Ilijadice dopisnik „Novog Doba“ nije mogao javiti svom listu, jer kada se kasnije pričalo, on je mario, prije nego je dr. Vice je u pozdravu razdragano srca i duše čeških privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

Govor dra Ilijadice dopisnik „Novog Doba“ nije mogao javiti svom listu, jer kada se kasnije pričalo, on je mario, prije nego je dr. Vice je u pozdravu razdragano srca i duše čeških privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

Govor dra Ilijadice dopisnik „Novog Doba“ nije mogao javiti svom listu, jer kada se kasnije pričalo, on je mario, prije nego je dr. Vice je u pozdravu razdragano srca i duše čeških privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

Govor dra Ilijadice dopisnik „Novog Doba“ nije mogao javiti svom listu, jer kada se kasnije pričalo, on je mario, prije nego je dr. Vice je u pozdravu razdragano srca i duše čeških privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

Govor dra Ilijadice dopisnik „Novog Doba“ nije mogao javiti svom listu, jer kada se kasnije pričalo, on je mario, prije nego je dr. Vice je u pozdravu razdragano srca i duše čeških privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

Govor dra Ilijadice dopisnik „Novog Doba“ nije mogao javiti svom listu, jer kada se kasnije pričalo, on je mario, prije nego je dr. Vice je u pozdravu razdragano srca i duše čeških privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

Govor dra Ilijadice dopisnik „Novog Doba“ nije mogao javiti svom listu, jer kada se kasnije pričalo, on je mario, prije nego je dr. Vice je u pozdravu razdragano srca i duše čeških privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

Govor dra Ilijadice dopisnik „Novog Doba“ nije mogao javiti svom listu, jer kada se kasnije pričalo, on je mario, prije nego je dr. Vice je u pozdravu razdragano srca i duše čeških privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

renja mjesne tvornice stofova, koje je vlasnik.

Rodbini naše saučešće, a pokojniku kličemo „Laka ti zemlja!“

† Ivo Jakovljević mjesni trgovac u 33. godini jutros je preminuo ostavši ženu sa troje neke djece. Pokojnik je bio vrlo objubljen radi njegove dobroćudnosti, te ga svak žali, koji ga poznaje. Pokojniku laka zemlja a tugujućoj rodbini naše iskreno sažaljenje.

U čemu se gubi g. Carević? Kako je poznato vlada nije htjela odobriti društvena pravila „Hrv. Nar. Oml.“ u Šibeniku i to, kako tačno znamo na preporuku ovdjajšnjeg policijskog komesara Carevića, koji je prijavu ovog hrvatskog društva nepovoljno popratio

Neki članovi „Hrv. Nar. Oml.“ ovih se dana sastadoše da saznadu što je od društvenih pravila i da se dogovore, koje će korake poduzeti, da joj ministarstvo unutrašnjih dela usprkos nepovolne preporuke g. Carevića ipak odobri pravila i da joj na taj način da prigodu slobodnog sastajanja u društvenim prostorijama.

Taj prijatni sastanak nekolicine članova „Hanao“ rek bi da je g. Careviću kopao oči i on je morao umještati njegove prste. Došao je u lokal i prva mu je bila, da je sakupljenu omladinu okrstio sa „antidržavni“ titulom, hoteci valjda tim opravdati njegovo protuhrvatsko djelovanje u Šibeniku.

Zanimljivo je zabilježiti, da je vladu odobrila u Šibeniku organizaciju orjunaških revolveraša i Velikosrpsku organizaciju „Srmao“, a g. Carević sa svim petama se odupire, da se odbiju pravila Hrv. Nar. Oml. u Šibeniku. Hrv. Nar. Oml. nit najmanje ne smeta to njegova gesta, dapače služi će joj kao srestvo za razvitak njene organizacije, te mjesto što ih sad ima nekoliko stotina u najkraće vrijeme biti će ih koja hiljada.

Novorodjenče zakopano u kanalu. Jučer je mjesnoj policiji pošlo za rukom otkriti donošeno novorodjenče koje je bilo zakopano u kanalu blizu kuće P. Sekulić.

Pripovjeda se da je novorodjenče glice J. Z., koja je par dana iza toga umrla.

Pala je sumnja, da su u samoj stvari imall udio njezin svak P. S. i babica K. Iati se radi same stvari nalaze u pritvoru. O samom slučaju opširnije u sljedećem broju.

Drzoviti Gospoditići. Čujemo, da se je na nekidašnjem sastanku avih šibenskih

društava a sazvinnom od sokola za proslavu Prestonasljednikova krštenja, izrazio jedan od prisutnih delegata, da ne treba organizirati povorku, već samo dovesti glazbu, za kojom će majmun i tako ići. Šibensko građanstvo je dokazalo, da nisu baš majmun i tog mladog gospodina bi upozorili da mu barem gostoprinstvo nalaze, da bude pristojan Nečulimo se previše tim njegovim riječima, jer ga i previše dobro poznamo. Čudimo se samo još, da može biti ljudi koji se s tim tipom družu. Najpametnije će dotični gospodin napraviti, da pokupi svoje stvari i podje od kud je i došao. I uko je od njega — previše je . . . . .

Novo društvo. Šibenik se obogatio jedinim društvom više. Dadoše mu zvučno ime „Smiljanić Ilija“, a vele dobro upućan, da je to neka filijala „Srpske nacionalne omladine“.

Mlado je to društvo, pak ga još nismo vidjeli na djelu, ali poznavajući duševnu mizeriju njihovih organizatora, nije nam teško pogoditi put kojim će oni poći. Njihov glavni put je zatiranje svega onog što je hrvatsko, za njih može biti samo Srba katoličke vjere. Vjerne sluge svoga gospodara. Metode, koji će oni rabiti da dodju do svog cilja nije nam isto teško pogoditi, jer njihov glavni organizator je bivši član Orjuna, koji je iz programa „integralnog jugoslavenstva“ došao do programa srpskog ekskauzivizma. Vele, da je taj muževni tip „sila“ od čovjeka, samo da je već unapred osudjeno na smrt sve ono što on kuša, da poduzme. Nekidan u svom prvom pokušaju da nastupe među javnost doživjeli su blamažu. Vele čak, da mu je i predavač taj dan odmaglio u — Zaton Nadamo se, da će i u buduće među svijesnim hrvatskim građanstvom brati plodove na polju — blamaže.

Sudbena ovrha kod dentiste Kesslera. Primamo od jedne žrtve dipl. dentiste Josefa Kesslera: Ovih dana električna centrala obustavila je kod dentiste Kesslera struju. — Sudbeni ovrhovitelj posjetio je dentistu Kesslera radi ovrhe, ali se je vratio praznih ruku. — Neke Kesslerove žrtve traže ga, da ga predudu sudu, da im vrati novce, koje im je uzec kao kaparu; da od njega traže odštetu za radnje, koje im je noopako uradio.

„Medico di riparto“ — (to je onaj što su mu Talijani, kao svom liječniku, krov popravili) — postao je prema najmanjim

agresivan, samo ako su Hrvati. Lako je zamisliti kakav bi bio prema najvišim.

Što je on svoju djecu prekrstio, da se „njima“ dodvori, ništa za to, ali što on ide još dalje da pruži dokaze svoje hiperlojalnosti, na svakom koraku, na to se hoćemo da osvrnemo. Primjer nam je njegovo postupanje sa bolesnim kažnjenicima, koje kad obole tjera Rudiću na liječenje.

To je mali primjer, ali je ipak previše. Nije nama stalo da ovako upadamo male ličnosti, ili da branimo još manje, ali je dužnost javne štampe bur da istakne takovo pomanjkanje osjećaja humanosti, i za to naglasiti nesavjesnost toga liječnika, koji na kraju za te pregledbe ima posvema pristojne prinadležnosti.

Natale! Još mi imamo dosta toga u torbi!

Izdav. i odg. urednik: M. Berović, pravnik
Tisak: Pučka Tiskara — Šibenik

Prodajem dok zaiha traje.
(povjerenog mi od Jose Jurina.)

STAROG PROŠEKA.

MARKO STOJČIĆ
na Obati.

150 hektolitara zdrava vina

na prodaju. Ozbiljni reflektanti nek se obrate na

MATU VLADIČA

PRVIĆ-LUKA (Zotar ŠIBENIK)

Cijene umjerene.

I. STJEPUŠIN — SISAK

Preporuča najbolje tambure, žice, partiture i ostale potrebštine za sva glazbila.

Širite „Dalmatinski Hrvat“.

Banka za trgovinu obrt i industriju

dioničarsko društvo.

Jelačićev trg. 4. - ZAGREB. - (vlastiti palača)

Dionička glavica: s pričuvima Din. 28.000.000.
K 112.000.000.

Telefon: 2-85, 7-96, 11-94, i 15-54.

Brzojavi i Trade i Trgovanka.

Podružnice: Koprivnica, Ruma.

Afilirani zavodi: U svim većim trgovačkim sredstima Jugoslavije. Izravne veze sa prvorazrednim bankama u cijeloj Evropi, te Americi.

Prima: uloške na knjižice i na tekući račun uz najkulantniji kamatojak.

Eskomptira: mjenice i devize

Financira i osniva: obrtnička trgovačka i industrijalna poduzeća.

Kupuje i prodaje: valute, devize i vrijednosne papire.

Podijeljuje: predujmove na vrijednosne papire.

Burzovne naloge: obavija kulantno i tačno.

Izdaje: čekove i kreditna pisma, te obavija isplate na temelju akreditiva na sva tu — i inozemna mjesta.